

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS INSTITUTAS

Specialioji pedagogika (logopedija) magistro studijų programa, I kursas

Rūta Mačiūnaitė

ANKSTYVOJO KALBOS UGDYMO REKOMENDACIJOS TĖVAMS

Tikrino – prof. dr. S. Ališauskienė, doc. dr. D. Alifanovienė

2020

Kalbos raidos skatinimas (0-1 m.)

1. Nuo pat kūdikio gimimo daug su juo bendraukite. Būdravimo metu jam šypsokitės, kalbinkite iš arti, reaguokite į jo skleidžiamus garsus¹. Kartokite vaiko tariamus garsus, žodžius įvairiomis intonacijomis, lyg tai būtų pokalbis (Razgevičienė, 2016).
2. Kalbėkite su vaiku apie tai, ką tuo metu darote ir matote, kai keičiate sauskelnes, maudote, maitinate ar rengiate, guldote miegoti.² Kad būtų įdomiau kalbą pajvairinkite gyvūnų garsais, kitais aplinkos garsais.¹
3. Kuo daugiau dainuokite, skaičiuokite, deklamuokite, žaiskite pirštukų žaidimus su savo kūdikiu. Kai žodžiai siejami su judesiu ir / ar veiksniu, kūdikio supratimas plečiasi. „Katu, katu katutes“, „Myliu, myliu, spust!“ ir daugybė kitų žaidimų ugdo jūsų kūdikio kalbinius gebėjimus. Lopšinės taip pat yra labai svarbios: visai neseniai JAV atliktas tyrimas įrodė, kad vaikams, kuriems buvo dainuotos lopšinės, mokykloje sekėsi dar geriau nei tiems, kurių tėvai nuolat klausėsi Mocarto. Kai dainuojate, galite pakeisti dainų žodžius (pavyzdžiui, „Augo girioj liepužėlė pas mamytę Mortužėlė“ ir pan.)³
4. Kasdien namų aplinką papildykite naujais daiktais, žaislais, juos vaikui nuolat įvardinkite. Žaiskite žaidimus: „Kas pasislėpė?“, „Ko neliko?“, „Kur pasislėpė?“ ir kt.²
5. Skatinkite vaiką mėgdžioti trumpus žodelius.² Tai galite padaryti apžiūrint paveikslėlius, knygeles, apžiūrėdami aplinkos daiktus.
6. Kalbėkite su vaiku taisyklingai tardami garsus ir žodžius. Kad susidarytų ryšys tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, intonacija pabrėžto žodžio ir daikto ar veiksmo, rodymas turi sutapti labai daug sykių.²
7. Skaitykite nuo tos akimirkos, kai parsivežate kūdikį namo, tačiau kasdieniniu užsiėmimu tai turi tapti nuo 6 mėnesių. Visų pirma, taip jūsų kūdikis ne tik pamėgs knygas (jos jam asocijuosis su jūsų balsu, jūsų kūno šiluma), bet ir tobulės jo kalba, plėsis žodynas, jis išmoks sieti tai, ką girdi, su tuo, ką mato.³
8. Kurkite nesudėtingus pasakojimus apie aplinkui vykstančius įvykius, esančius daiktus, žmones (Razgevičienė, 2016).
9. Kalboje vartokite suaugusiųjų žodyną, galite jį pajvairinti „vaikiškais“ žodeliais (niam niam, tepu tepu). Bet būtinai po jų turite pasakyti ir tikrus žodžius (valgyti, eiti).¹

---

¹ *Vaikų kalbos raidos skatinimas ankstyvajame amžiuje*. Patarimai tėveliams (žiūrėta 2020-05-07). Prieiga per internetą: <<http://ugdymostudija.lt/page12.html>>.

² (Monkevičienė, Bujanauskienė, Banevičiūtė, Galkienė, Gevorgianienė, Glebuviienė, Jonilienė, Karkockienė, Kazragytė, Mauragienė, Mazolevskienė, Motiejūnienė, Sičiūnienė, Stankevičienė, Ustilaitė, Valantinas, 2015).

³ *Vaiko kalbos raida*. (žiūrėta 2020-05-12). Prieiga per internetą: <<https://www.vaikystes-sodas.lt/Austejos-blogas/vaiko-kalbos-raida/43>>.

10. Kalbėkite apie tai, kas vaikui įdomu. t.y., pamatę, kad kūdikis rodo susidomėjimą, pakalbėkite apie tai. Jums reikės ne tik daug kalbėti su kūdikiu, bet ir išmokti jį išgirsti³.

Kalbos raidos skatinimas (1-2 m.)

1. ⁴ Dažnai kalbėkite apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakykite kuo įvairesniais žodžiais⁵. Sugalvokite kuo daugiau panašios reikšmės žodžių, paverskite tai žaidimu. (pvz.: eiti, sėlinti, sliūkinti, vėžlinti (pabandykite parodyti vaikui šiuos veiksmus, po to tegul jis pabando)).⁶
2. Skatinkite pavadinti matomus daiktus, įvykius pagal suaugusiojo pavyzdį (Razgevičienė, 2016).
3. Įvardinkite kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ir žaislus. Skatinkite vaiko klausinėjimą. Kalbėdami su vaiku sudarykite ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio. Sutapatinkite žodžio tarimą su daikto ar veiksmo rodymu. Kasdien raiškiai deklamuokite, pasakokite trumpus tekstus.⁵
4. Palaikykite vaiko norą tarti, kartoti žodžius.⁵
5. Pastebėkite, kuo vaikas domisi, į ką žiūri, ką rodo, ko klausia, ką bando pasakyti, išreikšti. Paskatinkite vaiką kalbėti jam padedant pasakyti žodžius.⁵
6. Skatinti vaiką kartoti dainelių, eilėraščių, žaidinimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba. Žaisti su vaiku žaidimus, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, ploti, šokti.⁵
7. Pateikite nesudėtingus nurodymus, kuriuos vaikas turi atlikti (Razgevičienė, 2016).
8. Vaikai mokosi kalbėti mėgdžiojimo būdu. Tad kalbėkime, bendraukime su savo vaikais taisyklinga kalba. Artėjant prie antrųjų metų, tėvams reiktų mažinti „vaikiškų“ žodžių vartojimą, jeigu jie buvo vartojami. Dažniau palaikykite akių kontaktą, kad kalbant vaikas matytų Jūsų burną ir galėtų mėgdžioti artikuliaciją⁷.
9. Ugdykite vaiko kalbinę klausą klausydamiesi gyvūnų skleidžiamų garsų pamėgdžiojimų: varna -,„kar-kar“, karvė - „mū-mū“, šuo - „au-au“ ir t.t. Darykite tai pasivaikščiojimų metu, tiesiog atkreipdami vaiko dėmesį į natūralius lauke sutinkamus gyvūnus.

---

⁴ *Išsamus straipsnis apie tai, kaip lavinti vaiko kalbą namuose* (žiūrėta 2020-05-13). Prieiga per internetą: <<https://www.tavovaikas.lt/lt/lavinimas-ir-ugdymas/g-14367-issamus-straipsnis-apie-tai-kaip-lavinti-vaiko-kalba-namuose>>.

⁵ (Monkevičienė, Bujanauskienė, Banevičiūtė, Galkienė, Gevorgianienė, Glebuviene, Jonilienė, Karkockienė, Kazragytė, Mauragienė, Mazolevskienė, Motiejūnienė, Sičiūnienė, Stankevičienė, Ustilaitė, Valantinas, 2015).

⁶ *Logopedo patarimai, kaip lavinti vaiko kalbą namuose*. (žiūrėta 2020-05-13). Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/seima/pirmieji-metai/logopedo-patarimai-kaip-lavinti-vaiko-kalba-namuose.d?id=77634677>>.

⁷ *Vaikų kalbos raidos skatinimas ankstyvajame amžiuje*. Patarimai tėveliams (žiūrėta 2020-05-07). Prieiga per internetą: <<http://ugdymostudija.lt/page12.html>>.

Kalbos raidos skatinimas (2-3 m.)

1. Skaitykite ir pasakokite vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. Skaitykite atsižvelgdami į kūrinį – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikdami teksto emocijas. Kalbėjimą su vaiku nuolat įvairinkite naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką.⁸
2. Kalbinėmis užduotimis kelkite klausimus: „Koks?“ „Kodėl?“ „Kur?“ „Kaip?“ skatinkite vaiką nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Kalbėdami skatinkite vaiką vartoti mandagumo žodelius.⁸
3. Įvairiose bendravimo situacijose nuolat klausinėkite vaiko apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta, skatinkite apie tai pasakoti.⁸
4. Deklamuokite eilėraštukus, užbaikite žinomų pasakų, eilėraštukų frazes. Kartu su vaiku žiūrėdami vaikiškus filmukus, skatinkite jį papasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. Kartokite girdėtus eilėraštukus, dainuokite daineles, žaiskite žaidimus.⁸
5. Paprašykite iš jūsų pateikto garsų sąskambio atpažinti gyvūną ir jį parodyti. Galima naudoti specialias kompiuterines programas arba patiems išstarti sąskambius. Pvz., „Parodyk, kas sako „zzz“ (uodas); „O kas "kle-kle-kle"? (gandras); „O kas „kutkudakšt-kutkudakšt“? (višta). Vaikas iš keleto jam pateiktų žaisliukų ar paveikslėlių išrenka ir parodo tinkamą. Lygiai taip pat galime sieti kitus objektus su jų skleidžiamais garsais: lėktuvo ūžimas ir jo paveikslėlis, važiuojantis arba stabdomas automobilis, kepanos čirškiančios kiaušinienės, bėgančio dušo, bažnyčios varpinės su linguojančiu varpu paveikslėliai ir jų skleidžiami garsai iš įrašo. Žinoma, anksčiau visa tai reikia pastebėti natūralioje aplinkoje.⁹
6. Duokite smulkių darbėlių rankutėms, pirštukams. Vaikui siūlykite imti po vieną dideles ir mažas sagas, jas sudėlioti į atskirus indus, dėlioti paveikslėlius iš smulkių mozaikos detalių, štrichuoti, spalvinti, lankstyti, minkyti plastiliną ar tešlą, varstyti karoliukus ir pan.⁹
7. Suteikite žinių, kuo išsamiau atsakydami į vaiko klausimus (Razgevičienė, 2016).
8. Skaitykite vaiko amžių atitinkančias pasakas, eilėraštukus, dainuokite daineles, lopšines (Razgevičienė, 2016).

---

⁸ (Monkevičienė, Bujanauskienė, Banevičiūtė, Galkienė, Gevorgianienė, Glebuviienė, Jonilienė, Karkockienė, Kazragytė, Mauragienė, Mazolevskienė, Motiejūnienė, Sičiūnienė, Stankevičienė, Ustilaitė, Valantinas, 2015).

⁹ *Išsamus straipsnis apie tai, kaip lavinti vaiko kalbą namuose* (žiūrėta 2020-05-13). Prieiga per internetą: <https://www.tavovaikas.lt/lt/lavinimas-ir-ugdymas/g-14367-issamus-straipsnis-apie-tai-kaip-lavinti-vaiko-kalba-namuose>.

9. Kalbėdami su vaiku, kalbą paprastinkite - naudokite šiek tiek sudėtingesnes konstrukcijas nei pats vaikas. Pavyzdžiui, jei vaikas jau kalba dviejų žodžių sakiniiais, jūs kalbėkite 3-4 žodžių sakiniiais. Ilgų, sudėtinių sakinių vartokite nedaug, tačiau visai jų neatsisakykite. Kalboje vartokite įvardžius, pavyzdžiui, vietoj: „Ar Augustas nori sulčių?“ sakykite: „Augustai, ar tu nori sulčių?“. ¹⁰
10. Žaiskite žaidimus, kurie ugdo mąstymą ir turtina žodyną (pvz.: „Kas aš toks?“ – apibūdinkite gyvūną: „Aš murkiu, kai esu patenkintas. Tu gali laikyti mane ant kelių. Aš mėgstu šiltą pieną ir moku kniaukti.“) ¹¹
11. Skatinkite vaiką kalbėti. Pavyzdžiui, „Sūneli, ką tu nori man pasakyti?“ arba „Guste, tu nori sulčių ar vandens?“ arba „Tu nori vieno sausainio ar dviejų?“ ir pan. Jei matote, kad vaikas susierzina, nes negali pasakyti, padėkite jam. Šio amžiaus vaikai labai domisi telefonu. Jei turite galimybę ir vaikas to nori, leiskite jam kuo dažniau kalbėti telefonu su artimaisiais ¹⁰.
12. Kai vaikas jau žino artimiausioje aplinkoje esančių daiktų pavadinimus, geba įvardinti pagrindinius veiksmus (eiti, valgyti, miegoti ir pan.) ir suvokia, kad egzistuoja daug dalykų, kurių jis šiuo metu nemato, reikia plėsti jo žodyną. Kalbėdami su vaiku įvardinkite detales, smulkmenas, patikslinimus (pvz., jei pamatėte varną, tai ir sakykite „varna“, o ne „paukštis“). Vaiko žodyną labai plečia kelionės, išvykos. Kai vaikas turi galimybę ne tik pamatyti, bet ir pajauti, užuosti, paliesti, išgirsti – tai pavadinimai, žodžiai į jo atmintį įsirašo daug geriau (gyvo liūto pamatymas ir dar jo riaumojimo išgirdimas yra tikrai efektyviau, nei paveiksluko žiūrėjimas knygoje) ¹².
13. Vartydami knygutes, atkreipkite dėmesį į savo kalbą. Iš pradžių galite tik įvardinti, ką matote (šunį, katę, obuolį ir pan.). Tačiau vėliau jau reiktų įvardinti, kad šuo yra rudas, kad katė sako „miau“, kad obuolys yra apvalus ir raudonas. Tokiu būdu mokome vaikus kalbėti sakiniiais, plečiame jų žodyną. ¹²
14. Su trijų metų vaiku jau galima kalbėti kaip su suaugusiuoju. Kartais mums atrodo, kad vaikas dar nepajėgus suprasti laiko ar erdvės sąvokų. Tačiau vis tiek su vaiku kalbėkime, kad rytoj kažkur eisime, kad tavo gimtadienis bus pavasarij, kad močiutė gyvena kaime ir pan. Gal vaikas iš pradžių nesuvoks, kada bus rytoj, tačiau Jūs net nepastebėsite to momento, nuo kurio vaikas pradės suvokti. Vaikai sudėtingesnes sąvokas supranta anksčiau, jei jas pradėjo girdėti nuo ankstyvo amžiaus. ¹²

---

¹⁰ *Vaiko kalbos raida*. (žiūrėta 2020-05-12). Prieiga per internetą: <<https://www.vaikystes-sodas.lt/Austejos-blogas/vaiko-kalbos-raida/43>>.

¹¹ *Logopedo patarimai, kaip lavinti vaiko kalbą namuose*. (žiūrėta 2020-05-13). Prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/seima/pirmieji-metai/logopedo-patarimai-kaip-lavinti-vaiko-kalba-namuose.d?id=77634677>>.

¹² *Vaikų kalbos raidos skatinimas ankstyvajame amžiuje*. Patarimai tėveliams (žiūrėta 2020-05-07). Prieiga per internetą: <<http://ugdymostudija.lt/page12.html>>.

Literatūros sąrašas

1. *Išsamus straipsnis apie tai, kaip lavinti vaiko kalbą namuose.* (žiūrėta 2020-05-13). Prieiga per internetą: <<https://www.tavovaikas.lt/lt/lavinimas-ir-ugdymas/g-14367-issamus-straipsnis-apie-tai-kaip-lavinti-vaiko-kalba-namuose>>.
2. *Logopedo patarimai, kaip lavinti vaiko kalbą namuose.* (žiūrėta 2020-05-13). Prieiga per internetą: < <https://www.delfi.lt/seima/pirmieji-metai/logopedo-patarimai-kaip-lavinti-vaiko-kalba-namuose.d?id=77634677>>.
3. Monkevičienė, O., Bujanauskienė, V., Banevičiūtė, B., Galkienė, A., Gevorgianienė, V., Glebuviienė, V. S., Jonilienė, M., Karkockienė, D., Kazragytė, V., Mauragienė, V., Mazolevskienė, A., Motiejūnienė, E., Sičiūnienė, V., Stankevičienė, K., Ustilaitė, S., Valantinas, A. (2015). Vaikų pasiekimų žingsnius atskleidžiantys pavyzdžiai ir ugdymo gairės. Ona Monkevičienė (Red.). *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos.* (p. 80 – 171). Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
4. Razgevičienė, L. (2016). *Žaismės principas ugdant kalbą ikimokykliniame ir priešmokykliniame amžiuje.* (žiūrėta 2020-05-07). Prieiga per internetą: <<http://ugdymocentrasvarpelis.lt/wp-content/uploads/2014/07/%C5%BDaism%C4%97s-principas-ugdant-kalb%C4%85-ikimokykliniame-ir-prie%C5%A1mokykliniame-am%C5%BEiuje.pdf>>.
5. *Vaiko kalbos raida.* (žiūrėta 2020-05-12). Prieiga per internetą: <<https://www.vaikystesodas.lt/Austejos-blogas/vaiko-kalbos-raida/43>>.
6. *Vaikų kalbos raidos skatinimas ankstyvajame amžiuje. Patarimai tėveliams* (žiūrėta 2020-05-07). Prieiga per internetą: <<http://ugdymostudija.lt/page12.html>>.